

Iratok az erdélyi szász önkéntes védelmi alakulatok felállításának tervéről

A

1914 okt.

*Br. Pflanzer-Baltin lovassági tábornok javaslata gr. Tisza István miniszterelnöknek önkéntes polgári alakulatok képzésére Erdélyben a székelyek és szászok köréből¹*Ref. Zsinati Levéltár, Tisza-iratok 6:20/107
(Eredeti német nyelvű gépirat fordítása)

Kegyelmes Uram!

Excellenciád október 12-i 7582 sz. levelét köszönettel tudomásul vettem.

Teljesen osztom Excellenciád nézetét, miszerint leginkább egy energikus akció a Kárpátokban és Bukovinában² járna megfelelő befolyással a közvéleményre Romániában, és ezért örömmel üdvözöltem, hogy illetékes helyről most megint engedélyezték nekem ennek az akciónak a megindítását az Erdélyben lévő, habár most már erősen csökkentett haderővel is. Bátor vagyok ezt Excellenciáddal közölni, mert ismeretes előttem, hogy Excellenciád tevőlegesen részt vett ennek a döntésnek az elérésében.

Ezt az akciót természetesen a Romániához legközelebb eső területrészekben lévő főerővel keresztül. Ezzel összefüggésben térek vissza a f. hó 12-i átiratommal már egyszer jelentett ügyre önkéntes alakulatok képzéséről Erdélyben; az országban maradó kevés tartalékos alakulat teljesen el lesz foglalva a sok alakuló menetszázad kiképzésével.

Nagyon nagy előnye volna annak, ha ezeket a kádereket tehermentesíthetnénk a tábori őrszolgálatról a nagyobb helységekben; — az sem kétséges továbbá, hogy ezek az alakulatok végtelenül becses szolgálatot fognak tenni a kis háborúban, ha Románia minden várakozás ellenére ellenséges magatartást tanúsítana a Monarchiával szemben.

Az erdélyi lakosság székely–szász elemeinek hagyományosan hazafias lelkülete és ismert áldozatkészsége folytán véleményem szerint — az ezen célú akció energikus kézbevitelével — kétségkívül sokat lehetne elérni.

Így Nagyszebenben meglátogatott dr. Greskovics³ volt képviselő, és azt a hazafias ajánlatot tette, hogy bizonyos, a mellékelt memorandumban foglalt stb. feltételek kielégítése esetén viszonylag rövid idő alatt fel lehetne állítani a szász községekben egy 1000 emberből álló zászlóalj és 40 lovasból egy lovassági csapatot.

Ez az állomány teljesen elegendő volna a helyőrségi szolgálat ellátására Nagyszeben, Brassó, Beszterce, Szászváros és Medgyes városában.

A magyar nemzetiségű városokban is lehetséges volna hasonló, amennyiben ezeket az alakulatokat a katonai állomásparancsnoknak rendelnék alá.

¹ A keltezés Balogh Jenő rájegyzése; a B irat szerint okt. 21. utáni átirat, hátán Tisza s. k. feljegyzésével: „*erdélyi őrség* — Pflanzer — Bécsbe”. Az itt tervbe vett védelmi szervezet („freiwilliges Schützen-Bataillon”) felállítását elsősorban a súlyos fegyverhiány akadályozta meg. Tisza 1914. nov. 2-i levelében Pflanzer-Baltinnak megírja, hogy még a pár ezer elavult Werndl-puska beszerzése sem volt lehetséges. L. TIÖM II. 260–261. l.

² É. a Romániával közvetlenül szomszédos területeken katonai sikereket elérni az orosz hadsereggel szemben.

³ A B irat szerint helyesen: dr. Gresskovitz Vilmos, 1908-ban alkotmánypárti erdélyi szász o. gy. képvis. (L. Iratok V. köt. 257. l.)

Egy telefoni érdeklődésből úgy veszem ki, hogy Ófelsége Katonai Irodája is teljes szimpátiával fogadná ezt az akciót.

Ezeknek az önkéntes alakulatoknak a felfegyverzésére már most rendelkezésre állna Erdélyben — a m. kir. honvédelmi miniszter hozzájárulását feltételezve, amelyet egyúttal beszerzek — kb. 3500 Werndl-puska.

Ami a dr. Greskovic³ memorandumában említett pénzügyi ráfordításokat illeti (felszerelési hozzájárulás tiszteknek, a tisztek és a legénység javadalmi), erre nézve a Hadügyminisztériumhoz és a m. kir. Honvédelmi Minisztériumhoz fordulok, de már most meg kell jegyezni, hogy ezt a kérdést a mostani viszonyok mellett — miután viszonylag csekély összegekről van szó — nem lesz nehéz rendezni.

Tudomásom szerint Budapesten már létrehozta egy hasonló intézményt (Polgárőrség); különösen értékes volna számomra, ha a vonatkozó szervezési segédletet megkaphatnám, hogy világosan lássak a még tisztázatlan irányban (tisztek kinevezése, felesketés stb.).

A Besztercén történt kellemetlen esetet⁴ illetően van szerencsém Excellenciád tudomására hozni, hogy Kimer ezredes állomásparancsnokot a szolgálatból felfüggesztettem, és — csakis a csatolt hiteles orvosi bizonyítványra való tekintettel — az ítéletet újbóli döntésnek vettem alá, ami az illető tiszt számára érzékeny büntetést jelent.

Lányi főhadnagy állomástisztet [ennek] megfelelően megbüntettem.

Azonkívül szigorú rendelkezést adtam ki minden katonai állomásparancsnokságnak, hogy hasonló sajnálatos esetek a jövőben elkerültesse.

Amidőn legalázatosabb és legmelegebb köszönetemet fejezem ki Excellenciádnak az eddig minden tekintetben élvezett támogatásáért, kérem, fogadja legkiválóbb nagyrabecsülésem kifejezését.

Pflanzer Baltin lovassági tábornok s. k.

1 melléklet!

B

1914 okt. 21

*Az erdélyi szász ifjúsági védelmi szervezet előjáróinak emlékirata
önkéntes lövész-zászlóaljnak a dél-erdélyi városi őrségek céljára való szervezése tárgyában*

Ref. Zsinati Levéltár, Tisza-iratok 6:20/108
(Fordítás gépelt irat átütéses másolatáról)

MEMORANDUM

br. *Pflanzer* lovassági tábornok, hadtestparancsnok Óexcellenciája felszólítására;
átnyújtotta dr. *Gresskowitz* Vilmos, az erdélyi szász ifjúsági védelmi szervezetek
központi bizottságának előjárója.

A központi bizottság kész az Óexcellenciája részéről óhajtott célra, és pedig: a teljes helyőrségi őr- és biztonsági szolgálat ellátására Nagyszeben-Hermannstadt, Brassó-Kronstadt, Beszterce-Bistritz, Segesvár-Schässburg, Medgyes-Mediasch és Szászsebes-Mühlbach városokban, továbbá a még esetleg szükségessé váló őr- és biztonsági szolgálatra Erdély területén a szász ifjúsági védelmi szervezet önkéntesen jelentkező tagjaiból

⁴ A máramarosi orosz betörés során egy orosz portyázó alakulat megjelenése által kiváltott pánik, amelyet Tisza szégyenteljesnek bélyegzett.